

української війни з лютого 2022 р. ми спостерігаємо масовість таких злочинних процесів. Через активне ведення бойових дій та відсутність контролю над окупованими містами неможливо точно оцінити кількість насильно вивезених людей до Російської Федерації. МЗС України заявляє, що російські окупаційні війська під приводом «евакуації» почали вивезення українців, яких розміщують у таборах з перспективою переміщення до віддалених депресивних регіонів Росії [3].

Отже, вимушена міграція як наслідок війни характеризується негативною мотивацією переселенця, високим рівнем нерегульованості, складністю визначення юридичного статусу, особливим емоційно-психологічним станом мігранта та вразливістю осіб перед потенційними злодіяннями. Зважаючи на постійне існування збройних конфліктів та їхню інтенсифікацію, необхідно додатково приділити увагу процесу захисту вимушених мігрантів. Їх вразливість перед посталими викликами породжує низку проблемних питань у подоланні гуманітарної кризи, правового регулювання та адаптації. Також необхідно сприяти подоланню першопричин окресленої проблематики.

Джерела та література

1. Блинова О. Є. Соціально-психологічна адаптація вимушених мігрантів: підходи і проблеми вивчення феномена акультурації. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Психологічні науки. 2016. №. 3(1). С. 111–117.
2. Жванія Т. В. Сучасна вимушена міграція: соціально-політичні аспекти. *Сучасне суспільство*. 2015. №. 2(2). С. 46–56.
3. Заява МЗС України щодо забезпечення доступу представників міжнародних організацій до громадян України, які були вивезені на територію держави-агресора Російської Федерації від 09 квітня 2022 року. URL: <https://mfa.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-zabezpechennya-dostupu-predstavnikov-mizhnarodnih-organizaciyi-do-gromadyan-ukrayini-yaki-buli-vivezeni-na-teritoriyu-derzhavi-agresora-rosijskoyi-federaciyi>
4. Фітисова А., Солодько А. Міграційна криза в ЄС: статистика та аналіз політики. URL: <https://cedos.org.ua/uk/articles/ mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky>

Шкодиц Анна

Донецький національний університет імені Василя Стуса

МІГРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГІБРИДНОЇ АГРЕСІЇ

Анотація. У статті автор досліджує концепт «сірої зони» як один із способів поширення впливу на інших міжнародних акторів у період трансформації системи міжнародної безпеки. Здійснено спробу охарактеризувати роль міграційних процесів у сучасній системі міжнародної взаємодії, а саме як одного із засобів гібридного впливу на держави.

Ключові слова: біженці, гібридні засоби впливу, міграція, «сіра зона».

Abstract. The article examines the concept of the «gray zone» as one of the means to spread influence to other actors of international relations in the times the transformation of the international security system. An attempt is made to characterize the role of migration processes in the modern system of international cooperation, namely as one of the means of hybrid influence on states.

Keywords: refugees, hybrid means of influence, migration, «grey zone».

Міграція – це явище, яке з огляду на його постійні дослідження та розповсюдженість розглядається як закономірний наслідок інтеграційних процесів,

пов'язаних із політичними, етнічними та релігійними складовими. Незважаючи на це, в умовах політичної нестабільності, через появу нових форм загроз та трансформації міжнародної системи безпеки її часто асоціюють з конфліктами. Затяжні переміщення, діаспори та їх мережі, торгівля людьми, нелегальні перетини кордонів, масовий наплив біженців – це міграційні явища, що є негативними наслідками збройних конфліктів та нестабільності у державах походження мігрантів та біженців.

Зміни, які відбуваються на міжнародній арені, дають можливість поглянути на різні явища під іншим кутом та виявити нові підходи до розуміння їхнього застосування у сучасних умовах. Гібридні форми впливу держав одна на одну охоплюють все більше сфер людського життя. Наприклад, у 2017 р. з оприлюдненням Стратегії національної безпеки США та низки інших документів у загальний обіг увійшов термін «сірої зони» [3], у тлумачення якого наразі вкладають заходи, спрямовані на застосування різноманітних тактик для впливу на інших суб'єктів міжнародних відносин без прямого воєнного зіткнення.

Поняття «сіра зона», як американо-західна концепція, охоплює надзвичайно широкий спектр методів впливу, які сторони використовують для досягнення своїх цілей. Кампанії в «сірій зоні» досягають стратегічних успіхів у плані підриву демократичних практик, вирощування та підриву політичних еліт, розбудови та контролю ключової інфраструктури, стримування опору. Крім того, «сіра зона» – це концептуальний простір між миром і війною, який виникає, коли суб'єкти цілеспрямовано використовують кілька елементів влади для досягнення цілей політичної безпеки з неоднозначною або хмарною атрибуцією та перевищують поріг звичайної конкуренції, але не переходять межу до прямого військового конфлікту, кидаючи виклик, підриваючи або порушуючи міжнародні звичаї, норми чи закони [5].

Особливістю тактик «сірої зони» є те, що вони не є підконтрольними законам цивілізованого світу, тому будь-який аспект та сфера життя можуть використовуватися державою для встановлення переваг над іншими та примушувати їх до виконання продиктованих агресором умов. Міграція є одним із вразливих місць соціального та економічного життя держави, тому використання її як так званої зброї є тією тригерною точкою, яка відіграє важливу роль у формуванні діалогу між державами та яка дає змогу маніпулювати державами та диктувати свої умови.

Західні держави готові протистояти викликам «сірої зони». Використання мігрантів як засобу впливу застосовується державами все частіше, що змушує швидко реагувати та приймати рішення. У 2020 р. президент Туреччини Реджеп Тайїп Ердоган погрожував «відчинити ворота» в Європу та впустити біженців з Сирії та Афганістану на континент, оскільки тисячі мігрантів зібралися на кордоні з Грецією. Такі заяви означали різкий відхід від поточної політики та очевидну спробу тиску на Європу. Греція, яка у свою чергу перебувала на передовій у цій кризі, заявила, що її прикордонні сили перебувають у готовності, щоб переконатися, що вона знову не стане воротами Європи. До того ж, було розпочато тендери в межах ЄС на будівництво двох об'єктів закритого типу на островах Самос і Лесбос поблизу Туреччини [4]. Прийняття таких рішень змусило

держави активізуватися та спільно думати щодо врегулювання міграційного питання для того, аби не повторити міграційну кризу у Європі 2015 р.

Одним із викликів сьогодення є те, що геополітичні протистояння безпосередньо пов'язані та зіштовхуються із глобалізованою економікою, що дає можливість державі, яка використовує гібридні методи впливу, прямо застосовувати необхідні тактики до найбільш вразливих місць своїх конкурентів через низку аспектів, які безпосередньо перетинаються через глобалізовані шляхи взаємодії.

Ще одним прикладом використання біженців, як реакції на введені Європейським Союзом санкції проти правлячого режиму в державі, стала міграційна криза в Білорусі у 2021 р. На кордоні з Литвою, Латвією та Польщею було скупчення тисячі біженців, які мали намір перетнути кордон [2]. Мінськ організував офіційну видачу туристичних віз та перевезення мігрантів до кордону з державами-членами ЄС та НАТО. Саме у такий спосіб Білорусь використовує тактику «сірої зони», що дає змогу показати власну перевагу, завдаючи шкоди трьом державам-членам НАТО, з якими Білорусь межує, а також примушуючи кожну з них зосереджувати свої ресурси та сили на кордоні з Білоруссю та вимагати діалогу з Брюсселем.

З огляду на тісну співпрацю Білорусі з Росією, вплив останньої на використання подібних тактик не можна виключати. Для Росії використання міграційної кризи у Білорусі виступає певним способом контролю у «сірій зоні», щоб послабити Захід і закріпити свою власну роль як все ще актуального глобального гравця та потенційного посередника на міжнародній арені. Використання мігрантів та біженців у такий спосіб дозволяє державі маніпулювати сусідами та загострювати вже наявні протиріччя всередині ЄС та Альянсу. Стимування біженців на кордоні вимагає багатьох ресурсів та зусиль від держав, які стали так званими жертвами використання тактики «сірої зони» [1].

Виходячи із аналізу лише деяких прикладів використання методів гібридного впливу, очевидним є зміна характеру конфлікту сьогодні, що вимагає як мислення, так і організаційного підходу, який є творчим і багатовимірним. Якщо цільові країни зосереджуються на спробах протидіяти чи передбачити кожну форму агресії, що застосовується як тактика «сірої зони», вони можуть бути приречені на постійну залежність від дій інших акторів. Спроможність генерувати та виконувати ефективні стратегії між представниками урядів, включно з приватним сектором, та зусилля міжнародних організацій особливо помітні у складних непередбачених ситуаціях. Тому в умовах сучасних взаємодій держави повинні розвивати стійкість суспільства і сигналізувати, що вони протистоятимуть агресивним діям [1]. Держави, особливо держави-члени НАТО, активно долучаються до створення механізмів протидії тактик «сірої зони», які використовуються низкою держав. Проте їм варто збільшити заходи у спектрі проблем «сірої зони», зокрема у сфері обміну інформацією, інновацій та міжорганізаційної співпраці.

Отже, можна зробити висновок, що в умовах сучасної трансформації системи міжнародної безпеки, використання державами різноманітних засобів впливу є неминучим, а тому такий підхід вимагає удосконалення методів реагування та протистояння подібним загрозам як використання міграційного питання за-

для маніпуляцій іншими державами. Дослідження міграції як тактики «сірої зони» дає можливість під іншим кутом розглядати міграційні процеси та пропонувати нові підходи до формування міграційної політики, а також використовувати отримані знання у практичній площині. Для того, щоб швидко реагувати на нові виклики та загрози, потрібна неабияка наполегливість держав-членів НАТО та Європейського Союзу, щоб залишатися зосередженими на проблемі та надалі адаптуватися у міру зміни стратегій і тактик супротивників.

Джерела та література

1. Braw E. Conventional Wars have Fallen Out of Fashion. Grey-zone Aggression is the New Thing. 2021. URL: <https://icds.ee/en/conventional-wars-have-fallen-out-of-fashion-grey-zone-aggression-is-the-new-thing/>

2. Buchmann S. Is Belarus migrant crisis a “new type of war”? A conflict expert explains / The Conversation. 2021. URL: <https://theconversation.com/amp/is-the-belarus-migrant-crisis-a-new-type-of-war-a-conflict-expert-explains-171739>

3. Morris L. J. Gaining competitive advantage in the Gray Zone. Response options for coercive aggression below the threshold of major war / M. J. Mazarr, J. W. Hornung, S. Pezard, A. Binnendijk, M. Kepe. 2019. URL: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR2900/RR2942/RAND_RR2942.pdf

4. Tagaris K. Greece completes border wall extension to deter potential Afghan migrants / Reuters. 2021. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/greek-pm-turkeys-erdogan-will-discuss-afghanistan-friday-2021-08-20/>

5. The characterization and conditions of the grey zone / A Virtual Think Tank Analysis. 2017. URL: http://nsiteam.com/social/wp-content/uploads/2017/01/Final_NSI-ViTtA-Analysis_The-Characterization-and-Conditions-of-the-Gray-Zone.pdf

Жученко Віолета

Донецький національний університет імені Василя Стуса

РОСІЙСЬКЕ ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ І СВЯТИЙ ПРЕСТОЛ

Анотація. Визначається позиція Ватикану щодо війни в Україні у перші два місяці після російського вторгнення. Показано, як Святий Престол намагається підвищити голос у засудженні дії агресора та закликах до миру, описані можливі методи та засоби впливу католицької церкви на ситуацію в міжнародному переговорному процесі.

Ключові слова: Святий Престол, Папа Франциск, Російська Федерація, Україна, війна, дипломатія.

Abstract. The Vatican's position on the war in Ukraine in the first two months after the Russian invasion is being determined. It shows how the Holy See is trying to raise its voice in condemning the actions of the aggressor and calls for peace, describes the possible methods and means of influencing the Catholic Church on the situation in the international negotiation process.

Keywords: Holy See, Pope Francis, Russian Federation, Ukraine, war, diplomacy, aggressor.

Повномасштабне російське вторгнення в Україну має глибокий вплив на уяву та очікування найбільш глобальної, інституційованої та політизованої з усіх християнських традицій – католицької церкви та її адміністративного центру. Війна в Україні матиме вплив на найближче майбутнє Святого Престолу, зокрема і на порядок денний наступного конклаву.